

CONCEPT SAMENWERKINGSAFSPRAKEN VERSTERKING VTH-STELSEL

Kernboodschap

In het interbestuurlijke programma versterking VTH-stelsel (IBP VTH) is de afgelopen jaren hard gewerkt aan het tegengaan van fragmentatie en vrijblijvendheid binnen het VTH-stelsel. In het IBP VTH is hard gewerkt aan de opvolging van de aanbevelingen van de Commissie Van Aartsen en de Algemene Rekenkamer. Alle betrokken partijen hebben de samenwerking gezocht om het stelsel te verbeteren. Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en omgevingsdiensten maken in de afronding van het IBP VTH de balans op met de Samenwerkingsafspraken versterking VTH-stelsel en maken daarin afspraken over het vervolg.

Partijen hebben de gezamenlijke ambitie om te werken aan een schone, veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit met de daaraan verbonden maatschappelijke opgaven op het gebied van onder meer de fysieke leefomgeving en water, zoals dit in artikel 1.3 en artikel 2.2 van de Omgevingswet is verwoord.

Partijen kunnen daarbij voortbouwen op een door het IBP VTH neergezet stevig fundament van verbinding en samenwerking en producten waarover bestuurlijke afspraken zijn gemaakt ter bescherming en benutting van de fysieke leefomgeving

Nu het IBP VTH is afgerond, slaan Partijen de handen ineen om met elkaar te borgen dat de door partijen in het IBP VTH opgeleverde producten worden geïmplementeerd en doorontwikkeld. Ook blijven Partijen met het oog op een zo sterk mogelijk VTH-stelsel werken aan de continue versterking en doorontwikkeling van het stelsel. Dat kan alleen als de samenwerking en verbinding wordt voortgezet, versterkt en wordt uitgebouwd.

Partijen treffen elkaar in het Bestuurlijk Omgevingsberaad en bespreken daar de stand van zaken van het bepaalde in deze Samenwerkingsafspraken.

Alle partijen nemen hun financiële verantwoordelijkheid in het versterken van het VTH-stelsel. Ook het Rijk stelt vanaf 2022 geld beschikbaar voor de versterking van het VTH-stelsel door Partijen. Het Rijk continueert deze financiering en stelt onder andere geld beschikbaar voor de versterking van de informatievoorziening en de kennisinfrastructuur van het VTH-stelsel. Daarnaast wordt Omgevingsdienst NL meerjarig gefinancierd en verzorgt het Rijk een eenmalige bijdrage voor het robuust maken van de omgevingsdiensten en versterking van VTH bij alle partijen in het VTH-stelsel.

Samenwerkingsafspraken

Partijen:

1. De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, *de heer drs. Chris Jansen*, hierna te noemen: *IenW*, en
2. De Minister van Justitie en Veiligheid, PM, hierna te noemen: *JenV*

Beiden handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en als vertegenwoordiger van de Staat der Nederlanden

hierna samen te noemen: **'het Rijk'**,

3. Het Interprovinciaal Overleg, hierna te noemen: **"IPO"**, handelend als vertegenwoordiger van alle provincies en mede namens de omgevingsdiensten, vertegenwoordigd door PM,

4. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten, hierna te noemen: '**VNG**', handelend als vertegenwoordiger van alle gemeenten en mede namens de omgevingsdiensten, vertegenwoordigd door PM,
5. De Unie van Waterschappen, hierna te noemen: "UvW", handelend als vertegenwoordiger van alle waterschappen, vertegenwoordigd door Sander Mager, vice-voorzitter Unie van Waterschappen, portefeuillehouder waterkwaliteit,
6. Omgevingsdienst NL, handelend als vereniging van directeuren namens de samenwerkende omgevingsdiensten, vertegenwoordigd door PM,

Hierna te noemen: '**Partijen**'

Overwegende dat:

- De gemeenschappelijke ambitie van Partijen is om in gezamenlijkheid te werken aan een schone, veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, zoals dit in artikel 1.3 en artikel 2.2 van de Omgevingswet is verwoord;
- Waarbij zij zich binnen de grenzen van hun invloedssfeer en bevoegdheden en op basis van hun deskundigheid inzetten om schade aan de fysieke leefomgeving zo veel mogelijk te voorkomen;
- Partijen de fragmentatie en vrijblijvendheid in het VTH-stelsel verder willen tegengaan, zodat omgevingsdiensten en vergunningverleners, toezichthouders en handhavers, ook binnen de strafrechtketen, hun werk goed kunnen doen.
- Om dit te bereiken, een sterk VTH-stelsel met een passende governance, met robuuste omgevingsdiensten en sterke uitvoering van VTH door alle partijen in het VTH-stelsel noodzakelijk is;
- Partijen hierover afspraken vastleggen in deze Samenwerkingsafspraken versterking VTH-stelsel en hiermee de gezamenlijke aanpak onderstrepen om het VTH-stelsel verder te ontwikkelen, verbeteren en versterken;
- Het gewenste toekomstbeeld Digitaal VTH-stelsel milieu is vastgesteld in het Bestuurlijk Overleg IBP VTH en dit de basis, c.q. de gezamenlijke ambitie is voor de ontwikkeling van het versterkt Digitaal VTH-stelsel milieu.
- Partijen vaststellen dat de ontwikkeling van een versterkt Digitaal VTH-stelsel milieu een meerjarige opgave betreft die in programmatische setting moet worden vormgegeven.
- IenW het initiatief heeft genomen om met partijen het programma Digitaal VTH-stelsel milieu op te starten voor de ontwikkeling van het versterkt Digitaal VTH-stelsel milieu;
- Omgevingsdiensten zijn opgericht bij Gemeenschappelijke Regeling en provincies en gemeenten gezamenlijk eigenaar zijn van deze gemeenschappelijke regelingen en collectief verantwoordelijkheid dragen voor de robuustheid en het goed functioneren van hun omgevingsdienst;
- De succesvolle samenwerking en verbinding en bundeling van krachten in het – inmiddels afgeronde - IBP VTH moet worden gecontinueerd;

- Partijen afspraken hebben gemaakt over de wijze waarop producten van het IBP VTH worden geïmplementeerd en doorontwikkeld en dat Partijen deze afspraken bekrachtigen met de ondertekening van deze samenwerkingsafspraken;
- Er bestuurlijke afspraken zijn gemaakt over de intensivering van de aanpak milieucriminaliteit en samenwerking bestuursrecht-strafrecht.
- De VNG, IPO, Omgevingsdienst NL en UvW de samenwerkingsafspraken met een positief advies aan haar leden hebben voorgelegd.

Komen overeen:

Artikel 1 – Gezamenlijke ambitie

1. Partijen hebben de gezamenlijke ambitie om te werken aan een schone, veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit met de daaraan verbonden maatschappelijke opgaven op het gebied van onder meer de fysieke leefomgeving en water.
2. Partijen onderstrepen het belang van een sterke, structurele samenwerking het komende decennium in het licht van de grote maatschappelijke opgaven, de structureel moeilijke arbeidsmarktsituatie en de financiële opgaven die nopen tot het versterken van het VTH stelsel als ook het blijvend verkennen van de vraag wat daarvoor nodig is.
3. Partijen zorgen samen voor de implementatie en borging van de producten van het IBP VTH.

Artikel 2 – Implementatie en borging producten IBP VTH

1. Partijen hebben afspraken gemaakt hoe de resultaten en producten van het IBP VTH geïmplementeerd worden, wie dat gaat doen en wat daarvoor nodig is. De Samenwerkingsafspraken zijn de leidraad voor verdere versterking van het VTH-stelsel.
2. Partijen hebben de intentie om de aanpak van interbestuurlijk toezicht in het VTH-stelsel meer te harmoniseren in samenspraak met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
3. Omgevingsdienst NL werkt samen met bevoegde gezagen en omgevingsdiensten aan een nieuwe rechtsvorm van Omgevingsdienst NL om de gewenste doorontwikkeling van de omgevingsdiensten – en daarmee van het VTH-stelsel – te ondersteunen. De rechtsvorm doet recht aan de rol van de eigenaren.
4. Partijen delen dat om aan de aanbevelingen uit het rapport van de commissie Van Aartsen en de Algemene Rekenkamer te kunnen voldoen en de maatschappelijke opgave waar te kunnen maken, het een fundamentele noodzaak is om te komen tot een gezamenlijk versterkt digitaal VTH-stelsel.
5. Partijen zorgen er voor dat op 1 april 2026 alle omgevingsdiensten voldoen aan de robuustheidscriteria zoals deze in juni 2023 bestuurlijk zijn vastgesteld. Als uit de tussentijdse monitoring van de door de omgevingsdiensten ingediende plannen van aanpak, en partijen de monitoringsuitkomsten met elkaar hebben besproken, blijkt dat de robuustheid niet kan worden gerealiseerd via uitbreiding van taken of opplussen van middelen dan nemen partijen de verantwoordelijkheid om na 1 april 2026 de robuustheid door een fusie te realiseren.
6. Provincies, gemeenten en – voor zover van toepassing – waterschappen streven naar het voorkomen van fragmentatie en vrijblijvendheid. Daartoe maken zij afspraken over een uniforme implementatie van de in het IBP VTH ontwikkelde robuustheidscriteria, financieringssystematiek, modelmandaten en -verordeningen, en regionale beleidscyclus. Daarnaast geven zij uitvoering aan hun wettelijke verplichting ten aanzien van de kwaliteitscriteria.

Artikel 3 – Informatievoorziening en Digitaal VTH-stelsel Milieu

1. Partijen stellen vast dat een versterkt Digitaal VTH-stelsel milieu met een eenheid van taal essentieel is voor de versterking van het toekomstbestendige VTH-stelsel als geheel.
2. Partijen stellen vast dat een versterkt Digitaal VTH-stelsel milieu een langjarige opgave betreft die , die een nauwe relatie heeft met het digitaal stelsel Omgevingswet (DSO), en in programmatische setting moet worden vormgegeven.
3. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat start met andere partijen het programma Digitaal VTH-stelsel milieu op voor de verdere doorontwikkeling van een versterkt Digitaal VTH-stelsel milieu.
4. Partijen verkennen wat verder nodig is en maken nadere afspraken over een inhoudelijke agenda.

Artikel 4 – Monitoring

1. Partijen dragen in 2025 en volgende jaren bij aan de door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat op te stellen Staat van VTH.
2. Partijen committeren zich aan de implementatie en doorontwikkeling van de door partijen in het IBP VTH opgeleverde producten zoals afgesproken en zij informeren over de voortgang via de lijn van het Bestuurlijk Omgevingsberaad.
3. Als uit de monitoring volgt dat gemaakte afspraken aanpassing behoeven, wordt dit via de lijn van het Bestuurlijk Omgevingsberaad afgestemd.

Artikel 5 – Kennisinfrastructuur

1. Partijen stellen vast dat de ontwikkeling van een uniforme kennisinfrastructuur VTH essentieel is voor de versterking van het toekomstbestendige VTH-stelsel als geheel.
2. Partijen stellen vast dat Omgevingsdienst NL de kennisinfrastructuur VTH ontwikkelt en uitbouwt met betrokkenheid van en ten dienste van alle partijen in het VTH-stelsel.
3. De verantwoordelijkheid voor de inbreng/facilitering van expertise ligt daarbij nadrukkelijk bij de bevoegde gezagen en relevante, aanpalende organisaties; de verantwoordelijkheid voor het laten werken van de structuur (het schakelvermogen) en de (digitale) ondersteuning daarvan ligt bij de stelselverantwoordelijke.

Artikel 6 - Financiële afspraken

1. Partijen hebben allen een verantwoordelijkheid om financieel bij te dragen aan de ontwikkeling, verbetering en versterking van het VTH-stelsel.
2. Provincies en gemeenten bekostigen structureel de uitvoering van de VTH-taken via het provincie- en gemeentefonds en waterschappen via de waterschapsbelastingen.
3. Het Rijk verstrekt een meerjarige subsidie aan Omgevingsdienst NL voor het programmabureau en het uitvoeren van overkoepelende zaken die alle partijen in het VTH-stelsel betreffen.
4. Het Rijk reserveert voor 2025 eenmalig een bedrag voor het uitwerken van een realisatieplan en doorlopende activiteiten vanuit pijler 3 (in ieder geval eenheid van taal).
5. Partijen voorzien dat de structureel beschikbare rijksmiddelen van €18 miljoen per jaar voor de versterking van het VTH-stelsel niet voldoende zijn om een digitaal VTH-stelsel milieu te versterken en/of op te richten en te beheren. In gezamenlijk overleg wordt bekeken welke middelen nodig zijn voor de uitwerking en financiering hiervan.
6. Voor de verdere bekostiging van een versterkt digitaal VTH-stelsel milieu hebben partijen de intentie dat incidentele ontwikkelkosten voor rekening van het Rijk komen en vooralsnog bekostigd worden uit de eerder genoemde €18 miljoen. Het 'programma Digitaal VTH-stelsel milieu' stelt een businesscase op waarna het aan het Rijk is om voor de incidentele ontwikkelkosten dekking te vinden. De partijen zullen uiteindelijk de ambitie in de tijd passend moeten maken binnen de beschikbare middelen.
7. Over de beheer- en onderhoudskosten van een versterkt digitaal VTH-stelsel milieu en de benodigde aanpassingen in de zaak- en IT-systemen wordt te zijner tijd met alle partijen een separaat bestuursakkoord gesloten.
8. Het Rijk reserveert voor 2025 eenmalig een bedrag voor de implementatie van het modelmandaat, de kennisinfrastructuur, de regionale beleidscyclus (incl. financieringssysteem), de kwaliteitscriteria en een verbindingsteam.

9. Partijen bespreken voor de zomer van 2025 aan de hand van de stand van de ontwikkeling, verbetering en versterking van het VTH-stelsel op dat moment welke gelden voor 2026 nodig zijn en wie hiervoor aan de lat staat.
10. Om zichtbaar te maken dat er plannen zijn voor de inzet van de middelen de komende jaren, maakt IenW een meerjarenagenda waarin op hoofdlijnen de bestedingen zijn opgenomen t/m 2028. IenW doet dit in afstemming met de partijen uit het Bestuurlijk omgevingsberaad met oog voor ieders verantwoordelijkheid. Partijen erkennen dat de verantwoordelijkheid voor de inzet van deze Rijksmiddelen bij IenW ligt.

Artikel 7 – Governance

1. Partijen zijn het erover eens dat sturing op de ontwikkeling, verbetering en versterking van het VTH-stelsel plaatsvindt door het Bestuurlijk Omgevingsberaad.
2. De aanbevelingen van de evaluatie van het Bestuurlijk Omgevingsberaad worden door de deelnemers gebruikt om de effectiviteit en inhoudelijke kwaliteit van het Bestuurlijk Omgevingsberaad te versterken.

Artikel 8 – Toetredingsregeling

1. Er kunnen nieuwe Partijen toetreden tot de Samenwerkingsafspraken.
2. Een nieuwe Partij maakt haar verzoek tot toetreding schriftelijk bekend aan het Bestuurlijk Omgevingsberaad. Zodra alle Partijen schriftelijk hebben ingestemd met het verzoek tot toetreding, ontvangt de toetredende Partij de status van Partij van de samenwerkingsafspraken en gelden voor die Partij de voor haar uit de samenwerkingsafspraken voortvloeiende rechten en verplichtingen.
3. Het verzoek tot toetreding en de verklaringen tot instemming worden in afschrift als bijlagen aan de samenwerkingsafspraken gehecht.
4. Van de toetreding wordt melding gemaakt in de Staatscourant.

Artikel 9 – Evaluatie

1. Het Bestuurlijk omgevingsberaad wordt geëvalueerd. De evaluatie kan ertoe leiden dat de Partijen besluiten tot:
 - a. voortzetting van de Samenwerkingsafspraken versterking VTH-stelsel,
 - b. actualisering of aanpassing van de Samenwerkingsafspraken gevolgd door voortzetting hiervan, of
 - c. beëindiging van de Samenwerkingsafspraken.
2. De evaluatie en de verslaglegging hiervan kan worden uitgevoerd door een commissie. Deze commissie bestaat uit een nader te bepalen aantal door de Partijen te benoemen leden. De commissie kan worden ondersteund door een extern bureau.
3. De kosten van de evaluatie worden door de Partijen onderling verdeeld.
4. Indien de meningen binnen de commissie over de uitkomsten van de evaluatie verschillen, vermeldt het verslag de verschillende meningen.
5. De commissie biedt haar evaluatieverslag PM aan.

Artikel 10 – Wijziging

1. Elke Partij kan de andere Partij(en) schriftelijk verzoeken de Samenwerkingsafspraken te wijzigen. De wijziging behoeft de schriftelijke instemming van alle Partijen.
2. Partijen treden in overleg binnen twee maanden nadat een Partij de wens tot wijziging aan de andere Partij(en) schriftelijk heeft meegedeeld.
3. De wijziging en de verklaring(en) tot instemming worden als bijlage aan de samenwerkingsafspraken gehecht.
4. De wijziging wordt gepubliceerd in de Staatscourant.

Artikel 11 – Opzegging

5. Elke Partij kan de Samenwerkingsafspraken met inachtneming van een opzegtermijn van drie maanden schriftelijk opzeggen, indien een zodanige verandering van omstandigheden is opgetreden dat de Samenwerkingsafspraken billijkheidshalve op korte termijn behoort te eindigen. De opzegging moet de verandering in omstandigheden vermelden.

6. Wanneer een Partij de Samenwerkingsafspraken opzegt blijven de Samenwerkingsafspraken voor de overige Partijen in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten. De overgebleven Partijen kunnen ook besluiten dat de Samenwerkingsafspraken dienen te worden beëindigd.
7. In geval van opzegging of beëindiging van de Samenwerkingsafspraken is geen van de Partijen jegens een ander tot schadevergoeding gehouden.

Artikel 12 - Slotbepalingen

1. Deze samenwerkingsafspraken in werking op de dag na ondertekening door Partijen en hebben een looptijd van vijf jaar. Partijen treden uiterlijk zes maanden voor laatstgenoemde datum in overleg over voortzetting van dit convenant.
2. Partijen spreken af om in PM nadere afspraken te maken als uitwerking van deze Samenwerkingsafspraken.
3. Partijen evalueren deze Samenwerkingsafspraken eind 2025. Uiterlijk 1 juli 2026 wordt een evaluatie uitgevoerd specifiek gericht op de robuustheid van de omgevingsdiensten.
4. Deze Samenwerkingsafspraken zijn niet in rechte afdwingbaar.
5. Binnen tien dagen na ondertekening worden deze Samenwerkingsafspraken gepubliceerd in de Staatscourant.

Artikel 13 - Citeertitel

Deze afspraken kunnen worden aangehaald als Samenwerkingsafspraken versterking VTH-stelsel

Aldus overeengekomen en ondertekend te Den Haag op 18 december 2024

Toelichting op de tekst en de begrippen

Staat van VTH:

Het doel van de SvVTH is inzicht bieden in het functioneren van het VTH-stelsel zodat alle partners kunnen leren en bij kunnen sturen op een adequate uitvoering van de VTH-taken. De SvVTH draagt hiermee ook bij aan checks and balances over de kwaliteit van de VTH-taak uitvoering.

Digitaal VTH-stelsel milieu:

het toekomstbeeld voor de informatievoorziening in het VTH-stelsel zoals dit is vastgesteld in het Bestuurlijk Overleg van het IBP op 6 maart 2024. Hierin worden de stelselpartijen digitaal aan elkaar gekoppeld zodat zij zonder beperkingen met elkaar kunnen samenwerken als zijnde één overheid.

Realisatieplan Pijler 3:

Het door stelselpartijen (politiek-)bestuurlijk vastgestelde plan waarin is opgenomen wat het welke projecten de komende jaren worden uitgevoerd en geïmplementeerd om (een deel van) het Digitaal VTH-Stelsel Milieu te realiseren. Onderdeel van dit plan zijn onder andere de scope, verdeling van kosten, afspraken over wie wat uitvoert, verantwoordelijkheden van partijen in deze, governance voor in ieder geval de looptijd van het Programma Digitaal VTH-stelsel Milieu (de "opvolger" van IBP-pijler 3), planning en programmabeheersing.

Verbindingsteam:

Team, gehost door VNG, bestaande uit een coördinator, secretaris en digitaliseringsmedewerker dat zorgdraagt voor het coördineren, verbinden, samenhang bevorderen en nauw samenwerken met de partijen die in de samenwerkingsafspraken de nadere afspraken vastleggen over de implementatie van betreffende separate producten.